

необхідності в закупці базової станції, не потрібна охорона для базової RTK-станції, користування необмежене (якщо послуга оплачена).

Високі характеристики точності відкривають широкі можливості практичного застосування RTK-режиму в різних галузях економіки і сферах діяльності, для вирішення топогеодезичних і кадастрових завдань, для проведення моніторингу рухомих об'єктів із сантиметровою точністю.

Література

1. System Solutions. Офіційний сайт. URL: <https://systemnet.com.ua> (дата звернення: 28.02.2021).
2. Флерко С.М. Інверсний DGPS/RTK режим супутникових технологій позиціонування: результати досліджень // Системи озброєння і військова техніка. 2009. № 2 (18).
3. RTLS. Вікіпедія: Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/RTLS> (дата звернення: 26.02.2021).

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Гогунська А.В.

(науковий керівник к.е.н., доцент Петренко О.Я.)

Харківський національний аграрний університет

ім. В.В. Докучаєва

Питання недосконалості землеволодінь і землекористувань було актуальним на всіх етапах розвитку й трансформації земельних відносин. Далекоземелля, черезсмужжя, вклинювання, вкраплення, неправильне розміщення меж – це далеко не повний перелік проблем, над

вирішенням яких працювали і працюють фахівці під час земельної реформи. Історичний досвід показав, що ліквідація перелічених недоліків землекористувань – процес непростий і довготривалий. Фактично, якщо вирішували одну проблему, неодноразово виникала інша.

Проте сьогодні з упевненістю можна сказати, що багато з цих недоліків усунуто. В незалежній Україні курс земельної реформи спрямовували на ліквідацію колгоспно-радгоспної системи та вирішення проблеми черезмузжя на регіональному рівні. Трапляються поодинокі випадки, коли присутнє черезмузжя, але воно має, як правило, природний характер. Відповідно вирішені питання далекосмузжя та вклинювання (вкраплювання) [1].

Незважаючи на прогрес і успіх земельної реформи, один з побічних ефектів – фрагментація земель – став критичним результатом зі шкідливим значенням для приватних і державних інвестицій. У результаті масової приватизації земель та реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств з'явилося понад 6 млн власників ділянок землі розміром 1 – 4 га. Крім того, є ще один негативний момент: ця невелика власність селянина розділена ще на кілька ділянок, причому на різних полях. З такою проблемою зіштовхнулася більшість країн Центральної та Східної Європи, коли деякі господарства мають до 15 дрібних полів з площею іноді менше за 1 га, розкиданих у різних місцях. Тому за всіх переваг приватної власності така роздрібненість землеволодіння стала однією з основних проблем у постприватизаційний період в аграрному секторі не тільки України, а й країн Центральної та Східної Європи [2].

Правовою основою, що частково регулює питання фрагментації земель в нашій державі, є постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується», згідно з якою визначені мінімальні розміри

земельних ділянок, що утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства. Тому низка заходів щодо уникнення фрагментації земель потребує глибокого вивчення та удосконалення [3].

Фрагментація [fragmentation] – поділ землі на дрібні ділянки, дуже малі для їх раціонального використання, здебільшого в результаті успадкування або інших трансакцій, в тому числі на ринку земель.

Фрагментація часто є результатом системи успадкування, за якої землю ділять між спадкоємцями, в результаті чого утворюється багато розрізнених ділянок землі, що належать одній особі (множинність ділянок), або багато часток, якими володіють різні люди на одному шматку землі (множинність власників). Результатом є нерентабельне сільське господарство, з чим найкраще можна впоратися за допомогою консолідації земель.

Феномен фрагментації, її проблеми тісно пов'язані з роздрібненістю земель. За своїм змістом розрізняють роздрібненість землеволодіння (охоплює низку земельних ділянок, розташованих на певній відстані одна від одної) та роздрібненість власності (охоплює землі, які є у власності, а також ті, які орендовані) [4].

Але не всяка роздрібненість є проблемою. В окремих випадках роздрібненість землі відіграє й позитивну роль. Вона забезпечує землевласникам-фермерам розмаїтість ґрунтів і, як наслідок, різні умови вирощування культур, особливо в гірських районах. Фермери, які мають поля на різній висоті над рівнем моря, або, наприклад, у прибережній і в гірській місцевості, можуть вирощувати більше різних видів сільськогосподарських культур. В інших випадках роздрібненість може мати й нейтральний характер.

А ось проблему фрагментації земель як результату успадкування необхідно вирішувати. Питання про способи успадкування землі після смерті власника має дуже важливе

значення для вирішення проблем, пов'язаних із фрагментацією, роздрібненістю й консолідацією земель.

В Україні законодавчо не врегульовані питання щодо отримання права власності на землі сільськогосподарського призначення через їх успадкування. Значна кількість осіб, які одержали державні акти на право власності на землю, – люди похилого віку. Багато з них взагалі не мають спадкоємців.

Нині зростає кількість землевласників, які через вік або хворобу змушені припиняти свою сільськогосподарську діяльність. Багато хто з їх спадкоємців не проявляє інтересу до сільського господарства й відірваний від сільського життя. Інші власники землі прагнуть зміцнити й розширити свої володіння, щоб зробити агроформування конкурентоспроможнішими.

Існуюча система землеволодіння виникла здебільшого завдяки принципам законності й соціальної справедливості внаслідок земельної реформи, яка призвела до того, що земля була розділена на велику кількість окремих земельних наділів.

Враховуючи такі негативні чинники земельної реформи, як фрагментація та роздрібненість земель, потрібно й доцільно запобігати цим процесам вживанням необхідних заходів і забезпеченням правових норм.

Через великі масштаби роздрібненості землекористувань і зростаюче значення сільської місцевості консолідація земель стає усе важливішим елементом стратегій і проектів, націлених на підвищення якості життя в сільських районах за допомогою забезпечення ефективнішого управління природними ресурсами й охорону навколишнього середовища, створення інфраструктури й надання послуг, створення можливостей працевлаштування й поліпшення побутових умов у сільській місцевості.

Консолідація земель є ефективним засобом підвищення конкурентоспроможності сільського господарства й стимулювання розвитку сільських районів. Консолідацію земель іноді неправильно розуміють як лише перерозподіл

земельних ділянок з метою ліквідації наслідків земельної роздрібненості.

Консолідація земель – це сукупність дій, які можуть поліпшити якість життя й підтримати несільськогосподарські види діяльності, а також підвищити ефективність базового сільського господарства. Вона відрізняється від перерозподілу земель, що становить собою перепрофілювання певної території в інтересах ширшого загалу. У сільських районах консолідація земель дозволяє підприємцю або фермерові впроваджувати сучасніші методи ведення сільського господарства на більших за розміром і зручніших за формою землях. Перерозподіл земель може передбачати зміни загальної площі володіння й примусове відчуження землі (суспільний інтерес), за якими повинна бути видана компенсація або грошима, або новою ділянкою в іншому місці. Цей процес може позбавити землі деяких власників [5].

Консолідація земель не є формою примусового відчуження: ніхто не може бути позбавлений своїх прав на землю, хоча деякі власники землі мають змогу продати її частину, тим самим вивільняючи капітал для інвестування. Формально структурована консолідація земель повинна не тільки бути спрямована на розмір господарств, а й забезпечувати краще розвинену сільську інфраструктуру, включаючи такі поліпшення, як дороги, дренажні й зрошувальні системи, боротьбу з ерозією.

Таким чином, результатом консолідації має стати ефективніше використання земельних і водних ресурсів, забезпечення екологічних вимог. Консолідація забезпечує високий рівень сільськогосподарського виробництва на базі оптимального зволоження ґрунтів через регулювання режиму поверхневих і підґрунтових вод, забезпечення необхідних земельних площ для будівництва відповідних гідротехнічних споруд і проектування гідро охоронної інфраструктури.

Література

1.Ткачук Л.В. Консолідація земель: ефективне використання та охорона в умовах трансформації земельних відносин: монографія / Л.В. Ткачук. – Львів: львівський національний аграрний університет, 2009. – 249 с.

2. Ткачук Л.В. Фрагментація та роздробленість земель в постприватизаційний період: проблеми сьогодення / Л.В. Ткачук // Землеустрій і кадастр. – 2008. – №4. – С. 58–63

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.12. 2003 р. № 1908. «Про затвердження мінімальних розмірів земельних ділянок, які утворюються в результаті поділу земельної ділянки фермерського господарства, що успадковується»// Офіційний вісник України. – 2017. – № 51. – Ст. 1569.

4. The Design of Land Consolidation Pilot Project in Central and Eastern Europe. – Roma: FAO, 2003. – 65 p. 5. Land administration in the unece region : Development trends and main principles. – UNITED NATIONS, ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE. – Geneva, – 2005. – 112 p.

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

Гончарова Ю.Р.

(науковий керівник к.е.н., доцент Петренко О.Я.)

Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва

У відповідності до статті 52 Закону України «Про землеустрій» [1], земельні ділянки сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва повинні використовуватися відповідно до розроблених та затверджених в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого - економічне